

แนวทางการเขียนตำรา หนังสือ

รศ สุวลักษณ์ สารมณีสพันธ์
รศ ชาลี นาวานุเคราะห์
อ ภัทรารุธ พุสิงห์
มหาวิทยาลัยนครพนม
1-2 พฤษภาคม 2560

ความหมายของตำรา

- ตำรา

เป็นผลงานเขียนทางวิชาการที่เรียบเรียงขึ้น
อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมเนื้อหาสาระของทั้ง
วิชา หรือส่วนหนึ่งของวิชาที่สะท้อนให้เห็นถึง
ความสามารถในการถ่ายทอดวิชาใน
ระดับอุดมศึกษาในการเรียนการสอนใน
หลักสูตรระดับอุดมศึกษา

ผลงานทางวิชาการที่เป็น “ตำรา” นี้ อาจ
ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากเอกสารคำ
สอน จนถึงระดับที่มีความสมบูรณ์
ที่สุด ซึ่งผู้อ่านอาจเป็นบุคคลอื่นที่มีใจ
ผู้เรียนในวิชานั้น แต่สามารถอ่านและทำ
ความเข้าใจในสาระของตำรานั้นด้วย
ตนเองได้ โดยไม่ต้องเข้าศึกษาในวิชานั้น

รูปแบบของตำรา

เป็นรูปเล่มที่ประกอบด้วยคำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การอธิบายหรือการวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง และบรรณานุกรม ทั้งนี้ อาจมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย และครบถ้วนสมบูรณ์

การอธิบายสาระสำคัญมีความชัดเจน โดยอาจใช้ข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบ จนผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จ

การเผยแพร่ตำรา

1. ด้วยวิธีการพิมพ์โดยโรงพิมพ์ (printing house) หรือสำนักพิมพ์ (publishing house) หรือการถ่ายสำเนาเย็บ เป็นรูปเล่ม หรือทำในรูปแบบอื่นๆ
2. โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เช่น การเผยแพร่ในรูปแบบของซีดีรอม ฯลฯ

การเผยแพร่ตำรา (ต่อ)

- การเผยแพร่ต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆในหลักสูตรเท่านั้น
- จำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน
- ต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองการเผยแพร่จากคณะกรรมการของสถาบันอุดมศึกษา คณะ และ/หรือสถาบันทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้นๆ
- ต้องใช้ในการเรียนการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งภาคการศึกษา

ลักษณะคุณภาพของ**ตำรา**ระดับดี

- เป็น“ตำรา” ที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน เป็น ประโยชน์การเรียนการสอน ระดับอุดมศึกษา

ลักษณะคุณภาพของตำราระดับดีมาก

- เป็น “ตำรา” ที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน เป็นประโยชน์การเรียนการสอน ระดับอุดมศึกษา
- มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
- มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์ หรือผลงานวิจัยของผู้เขียนที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- สามารถนำไปใช้อ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้

ลักษณะคุณภาพของตำราระดับดีเด่น

- เป็น“ตำรา” ที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
- มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
- มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์ หรือผลงานวิจัยของผู้เขียน ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- สามารถนำไปใช้อ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้
- มีลักษณะเป็นงานบุกเบิกทางวิชาการ และมีการสังเคราะห์จนถึงระดับที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ (body of knowledge) ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- มีการกระตุ้นให้เกิดความคิดและค้นคว้าต่อเนื่อง
- เป็นที่เชื่อถือและยอมรับในวงวิชาการ หรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ และ/หรือนานาชาติ

ความหมายของหนังสือ

- **หนังสือ** เป็นผลงานทางวิชาการที่เรียบเรียงขึ้นโดยมีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคง และให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิด และสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้นๆ และ/หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง **มี** ความต่อเนื่องเชื่อมโยงในเชิงเนื้อหาและครอบคลุมโดยไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตร หรือของวิชาหนึ่งวิชาใดในหลักสูตร และ ไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาหนึ่งวิชาใด ทั้งนี้เนื้อหาสาระของหนังสือ ต้องมีความทันสมัย เมื่อพิจารณาถึงวันที่จัดพิมพ์

รูปแบบของหนังสือ

เป็นรูปเล่มที่ประกอบด้วยคำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง และบรรณานุกรม ทั้งนี้ อาจมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย และครบถ้วนสมบูรณ์

การอธิบายสาระสำคัญมีความชัดเจน โดยอาจใช้ข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบ จนผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จ

การเผยแพร่หนังสือ

1. ด้วยวิธีการพิมพ์โดยโรงพิมพ์ (printing house) หรือ สำนักพิมพ์ (publishing house) หรือการถ่ายสำเนาเย็บ เป็นรูปเล่ม หรือทำในรูปแบบอื่นๆ
2. โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เช่น การเผยแพร่ในรูปแบบของ ซีดีรอม ฯลฯ

การเผยแพร่หนังสือ (ต่อ)

- ต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆในหลักสูตรเท่านั้น
- จำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง
- อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน
- ต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองการเผยแพร่จากคณะกรรมการของสถาบันอุดมศึกษา คณะ และ/หรือสถาบันทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้นๆ
- ต้องเผยแพร่สู่สาธารณชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 เดือน

ลักษณะคุณภาพของหนังสือระดับดี

- เป็น“หนังสือ” ที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถูกต้อง
สมบูรณ์ และทันสมัย
- มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อ
วงวิชาการ

ลักษณะคุณภาพของหนังสือระดับดีมาก

- เป็น “หนังสือ” ที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน เป็นประโยชน์การเรียนการสอน ระดับอุดมศึกษา
- มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
- มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์ หรือ ผลงานวิจัยของผู้เขียนที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- สามารถนำไปใช้อ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้

ลักษณะคุณภาพของหนังสือระดับดีเด่น

- เป็น“หนังสือ” ที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
- มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
- มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์ หรือผลงานวิจัยของผู้เขียน ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- สามารถนำไปใช้อ้างอิงหรือนำไปปฏิบัติได้
- มีลักษณะเป็นงานบุกเบิกทางวิชาการ และมีการสังเคราะห์จนถึงระดับที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ (body of knowledge) ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- มีการกระตุ้นให้เกิดความคิดและค้นคว้าต่อเนื่อง
- เป็นที่เชื่อถือและยอมรับในวงวิชาการ หรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับชาติ และ/หรือนานาชาติ

ตำราหรือหนังสือที่ดี

- มีเนื้อหาตรงตามชื่อของตำราหรือหนังสือ
- มีเนื้อหาถูกต้องและครบถ้วนตามหลักวิชาการ
- ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายและใช้ภาษาไทยให้มากที่สุด
- ทุกคนสามารถอ่านเข้าใจและได้ความหมายเดียวกัน
- หลีกเลี่ยงการใช้คำหรือภาษาที่เป็นศัพท์วิชาการมากเกินไป
- ใช้คำศัพท์วิทยาศาสตร์ตามราชบัณฑิตฯ

แนวทางการประเมินตำรา/หนังสือ

๑. เนื้อหาสาระวิชาการ ถูกต้อง ตรงตามชื่อเรื่อง ตำรา/หนังสือ
๒. เนื้อหาสาระวิชาการ การอ้างอิงสมบูรณ์และทันสมัย
๓. เรียบเรียงเนื้อหาที่มีระบบระเบียบ ใช้ภาษาเขียน อ่านเข้าใจง่าย
๔. มีแนวคิดการนำเสนอชัดเจน มีประโยชน์ทางวิชาการในระดับอุดมศึกษา
๕. มีการสังเคราะห์ความรู้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนหนังสือ
ที่มีคุณภาพ

ผู้เขียน

ด้านกายภาพ

- ที่ทำงาน อุปกรณ์สะดวก
- หนังสือ เอกสาร อินเทอร์เน็ต
- ครอบครัว
- ไม่มีงานบริหารมาก
- มีทุน
- ผู้ร่วมงาน

คุณภาพ

- พื้นฐานความรู้ดี
- มีฉันทะในการเขียน
- มีวัตถุประสงค์ในการเขียนชัดเจน
- มีงานวิจัยและ พัฒนา
- สมာธิ
- ใฝ่รู้
- รักดี

ตำรา องค์ประกอบดี

กายภาพ

- เนื้อหาโครงเรื่อง
- รูปแบบ (Format)
- ตัวอย่าง กรณีศึกษา
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ภาพประกอบ
- เอกสารอ้างอิง (เข้าถึงต้นฉบับทันสมัย เป็นที่ยอมรับ)
- ดัชนี

คุณภาพ

- เนื้อหาสมบูรณ์ ถูกต้อง ทันสมัย
- ความครบถ้วนตามหลักสูตร
- ความครบถ้วนทางวิชาการ
- ภาษาง่ายชัด คงเส้นคงวา
- การเรียบเรียงต่อเนื่อง
- แตกต่างจากหนังสืออื่น
- **การมีตัวตนของผู้เขียนอยู่ในผลงาน**
- ความเป็นเหตุเป็นผล
- ความลึกซึ้ง

ผู้อ่าน

กายภาพ

- บทไม่ยาวเกินไป
- สรุปท้ายบท
- ไม่อ้างอิงกลับไปกลับมาระหว่างบท
- สอดแทรกภาพ
- รูปเล่มไม่เทอะทะ กระดาษแผ่ง่าย
- ตัวอักษรใหญ่ ชัดเจน
- ราคาเหมาะสม

คุณภาพ

- อ่านง่าย สบาย สนุก สะดวก
- เรื่องสมบูรณ์ในที่เดียว
- ภาษาง่าย คงเส้นคงวา
- เหมาะสมกับพื้นความรู้

แนวทางการเขียนเนื้อหาแต่ละบท

องค์ประกอบของบท

1. กล่าวนำ/คำนำ
2. เนื้อเรื่อง
3. สรุป
4. การทบทวนบทเรียนหรือคำถามท้ายบท
5. บรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง
6. ดัชนี

แนวทางการเขียนเนื้อหาแต่ละบท

องค์ประกอบ	แนวการเขียน	จุดเด่น
คำนำ/กล่าวนำ (Introduction)	<ul style="list-style-type: none"> -ความเป็นมาและความสำคัญของเนื้อหา -จะศึกษาเรื่องอะไรบ้าง -มีวัตถุประสงค์อย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> -เป็นส่วนตอนต้นของบท จึงต้องเขียนให้ “ตื่นเต้น” (ต) -มีความยาวร้อยละ 5-10 ของเนื้อหาบท
เนื้อเรื่อง (Content)	<ul style="list-style-type: none"> -เรียบเรียงเนื้อหาตามลำดับของเรื่อง -นำเสนอที่น่าสนใจด้วยภาพ แผนภูมิ รูป แบบจำลอง ฯลฯ -เขียนให้สละสลวย 	<ul style="list-style-type: none"> -เป็นส่วนกลางของบทต้องเขียนให้ “กลมกลืน” (ก) -เชื่อมโยงกับคำนำและเรื่องของบท -ความยาวร้อยละ 80-90
สรุป (Conclusion or Summary)	<ul style="list-style-type: none"> -เขียนสรุปให้ครอบคลุมเนื้อหาทุกเรื่อง -เขียนให้กะทัดรัดชัดเจน -มีการเชื่อมโยงกับบทต่อไป 	<ul style="list-style-type: none"> -เป็นส่วนจบเนื้อหาบท ต้องเขียนให้ “จับใจ” (จ) -สรุปย่อให้เห็นเนื้อหาแต่ละเรื่องที่กล่าวมาแล้ว -ความยาวร้อยละ 5-10

ตำราเรียนควรมี 10-13 บท หนังสือควรมี 12-16 บท

แต่ละบทควรมี 6-10 เรื่อง/ตอน แต่ละเรื่องควรมี 2-5 ประเด็น

องค์ประกอบของเล่ม

1. ปกนอกหรือปกหน้า และปกใน
2. คำนำ
3. สารบัญ
4. เนื้อหาบทต่างๆ
5. บรรณานุกรม หรือ เอกสารอ้างอิง
6. ภาคคำศัพท์
7. ดัชนี
8. ภาคผนวก (ถ้ามี)
9. ประวัติของผู้เขียน
10. ปกหลัง และรองปกหลัง

บรรณาธิการ

1. ผู้เขียนต้องบรรณาธิการ (Editing) งานเขียนของตนเองอย่างรอบคอบ
ไม่เข้าข้างตนเอง
2. มอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้บรรณาธิการ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
ความครอบคลุม ความลึกซึ้งของเนื้อหา และความสละสลวย

แนวทางการประเมินคุณภาพ

1. ควรเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน
2. เป็นการประเมินเพื่อตรวจแก้ไข ปรับปรุง และเติมเต็ม
3. ผู้ประเมินอาจเป็นคณะ หรือ คนเดียวก็ได้

กรอบการประเมินคุณภาพ

1. เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความถูกต้องสมบูรณ์
2. แนวคิดและการนำเสนอชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
3. สังเคราะห์และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
4. สอดแทรกความคิดริเริ่ม และประสบการณ์หรือผลงานวิจัยของผู้เขียน
5. สามารถไปใช้อ้างอิงหรือปฏิบัติได้

ขอให้ถือผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง
ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง
ลาภ ทรัพย์ และเกียรติยศจะตกมาแก่ท่านเอง
ถ้าท่านทรงธรรมะแห่งอาชีพไว้ให้บริสุทธิ์

จากกาແ່ນ
ความสำเริง

หม่อมราชวงศ์...

อ. ทรัพย์ บัณฑิต

